

Opas kestävän kehityksen työryhmien perustamiseen ammattikorkeakouluissa

FT Kari Laasasenaho, SeAMK

15.3.2021

ISBN 978-952-7317-41-9

15.3.2021

kiertotalousamk.fi

kierto-
talous
AMK
CIRKULÄR EKONOMI YH
CIRCULAR ECONOMY UAS

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Sisältö

- Tausta
- Vaihe 1: Selvitä nykytila
- Vaihe 2: Kestävän kehityksen työryhmän perustaminen
 - Ketä mukaan?
 - Mitä ryhmä tekee?
 - Tavoitteiden asettaminen
 - Ehdotuksia toimista
- Vaihe 3: Kestävän kehityksen työryhmän ylläpitäminen
- Vinkkejä muista korkeakouluista

Tausta

- Tämä opas on tuotettu Kiertotalousosaamista ammattikorkeakouluihin -hankkeessa (KiertotalousAMK)
- Hanke edistää kiertotaloutta ammattikorkeakoulujen opetuksessa ja toimintatavoissa
- Hankkeessa on mukana 19 suomalaista ammattikorkeakoulua
- Hanketta rahoittaa Opetus ja kulttuuriministeriö vuosina 2018 - 2020
- Hankkeessa uudistetaan ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen ohjelmia
- Lisätietoja hankkeesta: <https://kiertotalousamk.turkuamk.fi/>

Kestävä kehitys

1. Kestävä kehitys on jatkuvaa, ohjattua yhteiskunnallista muutosta eri aluetasoilla; muutoksen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet (YK Kestävän kehityksen tavoitteet 2015 - 2030 2021).

 - Kestävän kehityksen osa-alueita ovat taloudellinen, ekologinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys (Ympäristöministeriö 2021a).

Kestävän kehityksen eri tasot (YM 2021a)

Taloudellinen kestävyys =

”...sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen.”

Ekologinen kestävyys = *”Kestävän kehityksen perusehtona on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttäminen sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen toiminnan sopeuttaminen pitkällä aikavälillä luonnon kestokykyyneen.”*

Sosiaalinen kestävyys =

”keskeisenä kysymyksenä on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle.” Ihmisten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kunnioittaminen.

Kulttuurinen kestävyys = Kulttuurien moninaisuuden tunnustaminen ja hyväksyminen.

Taloudellinen ja ekologinen kestävyys

- Talouskasvun ja luonnonvarojen kestävä hyödyntämisen tasapainottaminen
- Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- Kiertotalous on tunnistettu talousmalliksi, joka turvaa talouden ekologisen kestävyden.
- Kiertotaloudella tarkoitetaan resurssiviisasta toimintatapaa, jossa jätettä ja hukkaa syntyy mahdollisimman vähän (Ympäristöministeriö 2021b).
- Kiertotaloudessa hyödynnetään älykkäästi palveluja, uusiutuvia luonnonvaroja, digitalisaatiota ja materiaalien kierrätystä.
- Kiertotalous yhdistää useita teemoja, kuten ympäristövastuuta, ilmastonmuutoksen torjuntaa, kestävä kehitystä, resurssiviisautta ja kestävä energiantuotantoa.
 - Kiertotalouden tavoitteena on ympäristön ja talouden kannalta kestävä yhteiskunta.

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

- Ammattikorkeakoulujen tavoitteena on olla hyvinvoiva, uudistuva ja avoin yhteisö
- Sosiaalisella kestävyydellä tarkoitetaan esim.:
 - Opiskelijoiden ja henkilökunnan hyvinvointiin panostamista.
 - Työturvallisuuden ja -rauhan takaamista.
 - Henkilöstön osaamisen kehittämistä.
 - Yhteisöllisyyteen panostamista.
 - Päätöksentekoon osallistumisen mahdollistamista.
- Kulttuurisella kestävyydellä tarkoitetaan:
 - Kulttuurien moninaisuuden tunnustamista ja hyväksymistä.
 - Ihmisten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kunnioittamista

Kestävän kehityksen työn tavoite

- Lisätä taloudellista, sosiaalista, kulttuurista ja ekologista kestävyttä ja ammattikorkeakouluissa
- Lisätä ammattikorkeakoulujen vastuullisuutta
- Sanoista teoiksi -toimintamallin edistäminen
- Lisätä ympäristöystävällisiä toimia ammattikorkeakouluissa
- Tukea ammattikorkeakoulujen hiilineutraaliustavoitteita 2030
- Tukea sosiaalista ja kulttuurista tasa-arvoa
- Saada aikaan koordinoituja toimia
- Herätellä amkien henkilökuntaa ja opiskelijoita toimimaan kestävästi ja vastuullisesti
- Keventää amkien kustannusrakennetta

Vaihe 1: Selvitä nykytila

- Kaikki ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet Ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen ja vastuullisuuden ohjelmaan, Kestävä vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu (Arene 2020)
- Ilmastotavoitteet, kiertotalouden suosio sekä IPCC laatimat suositukset ilmastonmuutokset ehkäisemiseksi ovat muuttaneet toimintakenttää oleellisesti.
- On tärkeää tietää, onko ammattikorkeakoulusi mukana jo nyt jossain kestävän kehityksen ohjelmassa (esim. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet)
- Monet ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet johonkin ohjelmaan kuten Greenoffice, YK:n sustainable development goals, Vihreä kampus, UI GreenMetric World University Ranking jne.

Ammattikorkeakouluille esitetyt kysymykset:

- Onko sitoutunut johonkin mittaristoon / järjestelmään? Mihin?
- Onko omia kestävän kehityksen ohjelmia? Missä ne on julkaistu?
- Jos valmisteilla, niin milloin valmistuu?
- Onko organisaatiosta nimetty vastuuhenkilöä kestävän kehityksen edistämiseksi? Millä nimikkeellä / tittelillä henkilö toimii?
- Onko perustettu työryhmää / valiokuntaa, joka kokoontuu säännöllisesti ja sisältää sekä henkilökuntaa että opiskelijoita?

Vaihe 1: Selvitä nykytila

- Ammattikorkeakoulusi tilanteen voit selvittää esimerkiksi rehtorilta, johtoryhmältä, hallintojohtajalta yms.
- Ympäristötoimintaa voi ohjata erilaiset työryhmät
- **Työryhmätoiminta on tärkeää, koska käytännön tuloksia voi olla vaikea saavuttaa ilman koordinoitua, isomman ryhmän, toimintaa!**
- Onko ammattikorkeakoulussasi kestävä kehitys/vastaavaa työryhmää?
 - Jos ei, seuraavaksi ohjeistus siitä, kuinka sellainen perustetaan!

Vaihe 2: Kestävän kehityksen työryhmän perustaminen

- Kestävän kehityksen työryhmä voidaan perustaa johtamaan ohjelman laadintaa ja/tai toteutusta
- Työryhmä tarjoaa suuremmat hartiat sekä monialaisen ja kaikkia tyydyttävän näkemyksen
- Lupa työryhmän perustamiseksi voidaan pyytää ammattikorkeakoulun johtoryhmältä
- Ryhmän tarkoitus on suunnitella toteutettavia toimenpiteitä, seurata ja mitata vaikutuksia sekä aktivoida kaikkia kampuksella toimivia mukaan toimintaan

Vaihe 2: Kestävän kehityksen työryhmän perustaminen

- Keitä mukaan?
 - Ammattikorkeakoulun johtoryhmän jäseniä
 - Viestinnän ja markkinoinnin jäsen
 - Opiskelijajärjestön edustaja
 - Asiantuntija-jäsen
 - Eri yksiköiden jäsenet (ml. Kirjasto, kiinteistöpäälliköt)
 - Opettajien edustajat
 - Merkittävät yhteistyökumppanit (ravintolapalvelut, vuokraisännät jne.)
 - Muut tarpeelliset sidosryhmät
- Ryhmälle asetetaan puheenjohtaja, joka toimii ryhmän koollekutsujana

Vaihe 2: Kestävän kehityksen työryhmän perustaminen

- Mitä ryhmä tekee?
 - Ryhmä kokoontuu säännöllisesti vuoden aikana (esim. 2 - 9 kertaa vuodessa)
 - Kokouksiin laaditaan esityslista ja pj. lähettää kokouskutsut
 - Ryhmä käy läpi nykytilan
 - Ryhmä keskustelee ammattikorkeakoulun kestävyys ja vastuullisuus teoista sekä asettaa selkeät tavoitteet esim. energiankulutukselle, vedenkäytölle, tulostukselle, liikenteelle jne.
 - Ryhmä esittelee suosituksensa amkin johtoryhmälle ja tekee aloitteita
 - Ryhmä tekee monipuolisia aloitteita kestävyys ja vastuullisuuden lisäämiseksi (esim. kampanjat, talkoot ja tempaukset)

Vaihe 2: Kestävän kehityksen työryhmän perustaminen

- Tavoitteiden asettaminen?

Johtoryhmän tulee ottaa työryhmä vakavasti

Ryhmän tavoitteet pitää olla vaikuttavia ja realistisia

Ryhmällä pitää olla valtaa

Ryhmän tulee käsitellä mahdollinen palaute ja tehdä korjausliikkeitä

Ehdotuksia toimista:

Knuuttila K. (toim.) 2021. Toimenpiteitä ammattikorkeakouluille kohti hiilineutraaliutta ja kestävyyttä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-609-5>

Vaihe 3: Kestävän kehityksen työryhmän ylläpitäminen

- Jotta toiminta voi olla tavoitteellista, työryhmän tulee toimia säännöllisesti ja sillä pitää olla vaikutusvaltaa
 - Toimenpiteet pitää olla vaikuttavia ja realistisia
 - Toimenpiteet tulee olla kaikkien tiedossa ja sitoutuminen niihin tulee varmistaa
 - Toimenpiteitä asetettaessa kaikkien ääni tulee saada kuuluviin
 - Toimenpiteet pitää olla hyvin näkyvillä ja ohjeistus helposti saatavilla
 - Toimenpiteet tulee olla helposti päivitettäviä
 - Toimenpiteistä ja niiden toteutusvaiheesta tulee olla mahdollista antaa palautetta
- **SITÄ EI VOI JOHTAA MITÄ EI VOI MITATA!**

Vinkkejä muista korkeakouluista

- Ks. Laasasenaho K., Kokkonen N., Tyni S., Vuolahti V., Routaharju L., Voutilainen A., Saarikoski L. & Knuutila K. 2019. Aalto yliopistolta vinkkejä ammattikorkeakoulujen ympäristötekoihin.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019090426598>
- Mm. HAMK ja SeAMK on sitoutunut UI GreenMetric World University Rankingiin
- LUT Green campus: <https://www.lut.fi/green-campus>

Lähteet

- Arene. 2020. Kestävä, vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu: Ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma. Saatavana: <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/Kest%C3%A4v%C3%A4%20vastuullinen%20ja%20hiilineutraali%20ammattikorkeakoulu.pdf?t=1606145574>
- Knuuttila K. (toim.) 2021. Toimenpiteitä ammattikorkeakouluille kohti hiilineutraaliutta ja kestävyyttä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-609-5>
- Laasasenaho K., Kokkonen N., Tyni S., Vuolahti V., Routaharju L., Voutilainen A., Saarikoski L. & Knuuttila K. 2019. Aalto yliopistolta vinkkejä ammattikorkeakoulujen ympäristötekoihin. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019090426598>
- YK. 2021. Kestävä kehityksen tavoitteet. Saatavana: <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>
- Ympäristöministeriö (YM). 2021a. Mitä on kestävä kehitys. Saatavana: <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>
- Ympäristöministeriö (YM). 2021b. Kiertotalous. Saatavana: <https://ym.fi/kiertotalous>

